

"Ir šviesa, ir tiesa mūs žingsnius telydi!"

2014

lapkritis

VARPAS

LIETUVOS LAISVĖS KOVOTOJŲ SĄJUNGOS LEIDINYS

Nr.11 (241)

LLKS AKTUALIJAS SKAITYKITE SVETAINĖJE WWW.LLKS.LT

Prieš 500 metų – Oršos mūšis

Lapkričio 1-ji – Visų šventųjų diena, 2-ji – Vėlinės,
18-ji – Latvijos nepriklausomybės diena,
23-ji – Lietuvos kariuomenės diena, 30-ji – Mažosios Lietuvos
prisijungimo prie Didžiosios Lietuvos akto diena.

 Sveikiname

*Albiną
Motiejūną
90-mečio
proga*

*Povilą
Kriščiūną
85-mečio
proga*

*Kasparą
Genzbigelį
65-mečio
proga*

*Gediminą
Ruzgį
65-mečio
proga*

*Danguolę
Vaitkienę
60-mečio
proga*

*Lietuvos
istorijos
laikraštį
„Voruta“
25-mečio
proga*

Prieš 500 metų – Oršos mūšis

Remigijus Černius

XV a. pabaigoje prasidėję karai su Maskva alino Lietuvos Didžiąją Kunigaikštiją. Nuo 1494 m. iki 1514 m. buvo prarastas trečdalis Lietuvos teritorijos. 1514 metų liepos 30 d. po ilgos apgulties krito šiaurės rytų Lietuvos citadelė – Smolenskas. Beveik 100 000 maskvėnų kariuomenei atsivėrė kelias į valstybės gilumą.

Oršos mūšis, kuriame lietuviai sumušė tris kart didesnę Maskvos kariuomenę – žūtūtinis mūšis prieš triskart didesnę kariuomenę.

Šalyje tvyrojo baimės ir nesaugumo atmosfera. Žygimantas Senasis karštligiškai pradėjo burti kariuomenę Lietuvoje ir Lenkijoje. Krikščionybės forpostas rytuose – Lenkija ir Lietuva – ruošėsi atremti įsiveržėlius iš Rytų. Jungtinė maždaug 30 000 vyrų kariuomenė, kurią pavyko surinkti per trumpą laiką, vadovaujama Lietuvos didžiojo etmono stačiatikio kunigaikščio Konstantino Ostrogiškio, patraukė į Oršą, kurią buvo pasiekusios Ivano Čeljadnino vadovaujamos pagrindinės maždaug 80 000 maskvėnų pajėgos.

Liepos 7-ąją K.Ostrogiškio vadovaujama jungtinė kariuomenė pasiekė Dnieprą. Kitame jo

krante stovėjo beveik tris kartus didesnė maskvėnų kariuomenė. Didysis etmonas su kitais karo vadais aptarė mūšio planą. Nežinia, ar jie žinojo apie prieš daugiau kaip šimtą metų Vytauto Didžiojo panaudotą lietuvių manevrą Žalgirio mūšyje. Tąsyk lietuvių raitininkai imitavo bėgimą iš mūšio lauko, išsklaidydami kryžiuočių gretas, po to persirikiavo, smogė ir iškovojo pergalę.

Kropivnos lauke prie Oršos su karo vadais aptartas mūšio planas buvo labai panašus: lietuvių raitija turėjo imituoti bėgimą ir besivejančias pagrindines prieš pajėgas įvilioti į artilerijos pasalą. Šį kartą mūšio sėkmę turėjo lemti per šimtmetį iš-tobulėjusi artilerija. Tai buvo rizikingas planas, bet kito pasirinkimo, kovojant prieš beveik tris kartus didesnę maskvėnų armiją, tikriausiai nebuvo. Malda – svarbiausia karinė strategija. Supraslio kronikoje aprašytas didžiojo Lietuvos etmono elgesys, įkūrus karo stovyklą: „Kai priėjo Dniepro upę prie Oršos miesto ir pamatė, jog persikelti per upę bus labai sudėtinga, šis dievobaimingas vyras ir karo meną išmanantis karvedys, garbingas didysis etmonas Konstantinas Ivanovičius nuskubėjo į Švč. Trejybės

cerkvę ir ten meldęsi Visagaliui Dievui ir šv. Mikalojui Stebukladariui.“

Šiuolaikiniam skaitytojui toks K.Ostrogiškio skubėjimas melstis gali atrodyti kaip skubotas ir formalus ritualas. Tačiau tai, kas moderniam žmogui – sėkmė, kurią lemia racionalus apskaičiavimas arba teisingas sprendimas, tų laikų žmonėms buvo suprantama kaip dangiškųjų jėgų – Dievo ir šventųjų – pagalba.

Tikėta, kad kasdienis gyvenimas ir kiekvienas įvykis nulemiamas Danguje. Religingumas buvo persmelkęs visas gyvenimo sritis. Tik malda buvo galima prisišaukti dangiškąją pagalbą, tik jos dėka įvykdavo visa, kas įvykdavo. Ypač ekstremalių situacijų (epidemijų, karų, gamtos stichijų) metu asmenine žmogaus valia nepasitikėta. Pasaulis buvo suvokiamas kaip gėrio (Dievo su angelais ir šventaisiais) kova prieš blogį (Šėtoną ir jo kariauną).

Šiame mūšyje buvo sprendžiamas Lietuvos Didžiosios Kunigaikštijos likimas. Laimėti mūšį prieš didesnę maskvėnų kariuomenę buvo mažai galimybių. Manyta, kad šioje situacijoje tik Dievo stebuklas, šventųjų pagalba gali padėti įgyvendinti mūšio planą ir pasiekti pergalę.

Jei spėtume, koks bejėgiškumo, baimės ir netikrumo jausmas buvo apėmęs laukiančius mūšio, suprastume, jog Lietuvos didžiojo etmono malda kovos išvakarėse nebuvo formali.

Sandoris su Dievu: cerkvės už stebuklą.

Melsdamasis K.Ostrogiškis prašė Visagalio Dievo pagalbos, o tam, kad jo malda būtų išklausyta, buvo privalu sudaryti su Dievu sandorį. Savo ir kariuomenės likimą jis patikėjo Viešpaties globai. Tai buvo tarsi senjoro ir vasalo sutartis, kai silpnėnis atsiduoda stipresniojo globai, kad būtų apgintas.

Užtarimo K.Ostrogiškis kreipėsi ir į šv. Mikalojų, kuris pagelbsti kenčiantiems. Šventieji vertinti kaip tarpininkai tarp dangiškojo ir žemiškojo pasaulių, tikėta, kad jie pasiryžę padėti žmogui, gali užtarti jį prieš Dievą. Šv. Mikalojus – vienas labiausiai stačiatikių garbinamų šventųjų, gerumo ir pagalbos simbolis, gelbstintis persekiojamus, silpnuosius ir nelaimėn patekusius. Dėl to jis vadinamas Stebukladariu, o bažnytinėje slavų kalboje Ugodnik – tas, kuris padeda.

Apimta panikos maskvėnų kariuomenė bėgo, o lietuviai juos persekiojo. Į nelaisvę pateko 8 aukšti maskvėnų karo vadai, 37 žemesnieji vadai, per du tūkstančius bojarinų ir 5 000 karių. Amžininkai teigia, kad mūšio lauke žuvo apie 40 000 priešų.

Sutartį su Dievu ir šv. Mikalojumi didysis etmonas sutvirtino įžadu kariuomenės vadų akivaizdoje: „Ir minėtasis Konstantinas Kropivnos lauke, kuriame kiekvieną akimirką laukė susidūrimo su priešu, žymių mūsų patarėjų ir kitų kariuomenės vadų akivaizdoje ne mažiau pamaldžiai kaip ir iškilmingai davė įžadą pastatyti mūsų mieste Vilniuje dvi šventyklas arba maldos namus – vieną Švč. Trejybės garbei, kitą – šv. Mikalojaus garbei. [...] jeigu gerojo ir visagalio Dievo pagalba pasieksime pergalę prieš bedievių priešą“.

Mūšis prasidėjo ankstyvą rugsėjo 8-osios rytą. Lietuvos kariuomenė staigiai persikėlė per Dnieprą. Mūšio metu lengvoji lietuvių raitija imitavo atsitraukimą, pagrindiniai maskvėnų daliniai puolė juos vyti, buvo įvilioti į artilerijos pasalą. Artilerijos ugnis maskvėnus nušlavė nuo žemės paviršiaus. Po to puolė lietuvių ir lenkų raitija. Apimta panikos maskvėnų kariuomenė bėgo, o lietuviai juos persekiojo. Į nelaisvę pateko 8 aukšti maskvėnų karo vadai, 37 žemesnieji vadai, per du tūkstančius bojarinų ir 5 000 karių. Amžininkai teigia, kad mūšio lauke žuvo apie 40 000 priešų.

Stačiatikių cerkvė – valdovo kataliko atlygis už stebuklingą pergalę. Didžiojo etmono maldos buvo išklaustos: stebuklas įvyko. Po mūšio karo stovykloje buvo aukojamos padėkos pamaldos. Gruodžio pradžioje Vilniuje įvyko iškilmingos K.Ostrogiškio sutiktuvės. Lenkijos ir Lietuvos valdovas leido K.Ostrogiškiui įvykdyti Viešpačiui duotą pažadą – pastatyti Vilniuje cerkves Švč. Trejybės ir šv. Mikalojaus garbei: „Kadangi mes išmokyti Šventojo Rašto ir Šv. Evangelijų duoti Dievui įžadus ir juos vykdyti, [...] leidome pastatyti dvi mūrinės cerkves: Švč. Trejybės ant kalvos, šalia kelio į Medininkus, kur stovėjo sena medinė to paties pavadinimo cerkvė su vienuolynu, ir Šventojo Mikalojaus, kuris vadinamas Didžiuoju – miesto centre. Leidžiame jas įrengti pagal stačiatikių apeigas.“

Valdovas, kaip ir visi jo amžininkai, pergalę priskyrė Dievo Apvaizdai: beveik tris kartus mažesnės kariuomenės pergalė prie Oršos buvo suprantama kaip stebuklas, kuris įvyko K.Ostrogiškio maldų ir įžado dėka. Dėkojant Viešpačiui Dievui ir Šventajam, kuris užtarė, Vilniuje buvo pastatytos Švč. Trejybės ir Šv. Mikalojaus mūrinės cerkvės, kurios būsimoms kartoms liudijo Viešpaties stebuklą ir Lietuvos pergalės prieš maskvėnus prie Oršos atminimą. Ne kartą perstatytos jos išliko per visas negandas iki mūsų dienų, kad primintų Dievo visagalybę.

Ar pakaks politinės valios atgaivinant šauktinių karinę tarnybą?

Dim. gen. mjr.

Jonas

A. Kronkaitis

Šią vasarą viešėdamas Lietuvoje susitikau su įvairaus amžiaus ir profesijų žmonėm. Jie nuteikė mane optimistiškai, buvo matomas didelis žmonių susirūpinimas krašto apsauga. Mūsų piliečiai į galimas grėsmes

žiūri atsakingai, supranta, jog krašto apsauga per daug svarbi, kad ją būtų galima palikti vien politikų valiai. Daugelis Seimo narių taip pat supranta, kad mums būtina užtikrinti krašto apsaugą – tai pagrindė valstybės valdžios užduotis.

Pasaulio dėmesys pastaruoju metu yra nukreiptas į islamistų užpuolius, o karas Ukrainoje atrodo nebe toks aktualus. V. Putinas sušvelnino savo įžūlią retoriką, nedemonstruoja karinės jėgos, bent jau laikinai. Kaip aš ir spėjau, atslūgo ir politikų dėmesys mūsų valstybės apsaugai. Pačiame krizės įkarštyje Prezidentės spaudžiamas Seimas skyrė dar apie 130 milijonų litų krašto apsaugai, kad žmonės apsiramintų, o paskui vėl grįžo prie įprastų, politikams naudingesnių užmojų.

Galima džiaugtis, kad žmonių dėmesys mūsų valstybės apsaugai neužgeso, viliuosi, kad ir politikai imsis konkrečių veiksmų stiprinant Lietuvos kariuomenę, nes Kremliaus tikslai grįžti prie sovietų imperijos geografinių ribų nepasikeitė. Nors Ukrainą ištikusios krizės akivaizdoje NATO, ypač JAV, dėmesys Baltijos šalims yra sveikintinas, bet prisibijau, kad visa tai nevirštų pretekstu vėl kalbėti, kad „NATO mus apgins“. Būtina priminti, kad mes ir esame NATO.

Buvau ir likau šalininkas tos nuostatos, kad mes patys esame atsakingi už savo krašto apsaugą, o narystė NATO suteikia mums kur kas didesnę galimybę apsiginti. Mums reikalinga ne „maža, gera kariuomenė“, kaip mėgdavo kartoti mūsų politikai ir kai kurie NATO biurokratai, bet gerai parengta kariuomenė, galinti atremti prognozuojamas grėsmes.

Kokia ji turėtų būti?

Visų pirma, kariuomenė privalo turėti gerai parengtus karininkus bei kareivius, tinkamai organizuotus į kovinius vienetus. Kaip krepšinio ar futbolo

komandos, taip ir kariuomenės padaliniai turėtų būti ruošiami, gerai sukomplektuoti, tinkamai parengti „rungtynėms“.

Štai čia ir slypi pagrindinis Lietuvos kariuomenės trūkumas. Panaikinus privalomąją tarnybą ir nepakankamai finansuojant Krašto apsaugą, nebuvo įmanoma priimti reikiamo karių skaičiaus, kad reguliariai kariuomenė būtų tinkamai parengta. Statistiniai skaičiai visko neparodo, lieka neatskleistos disproporcijos tarp reikalingų specialybių.

Valstybė negali išlaikyti pakankamai didelės, gerai parengtos ir gerai apginkluotos kariuomenės. Ją privalo papildyti jau parengti, į atsargą išėję kariai. Juos reiktų organizuoti į rezervų karinius vienetus, periodiškai šaukti pratyboms, tobulinti karinius įgūdžius ir supažindinti su technikos naujovėmis. Šauktiniai sudaro aktyvios kariuomenės vienetus ir tampa šaltiniu, papildančiu rezervų pajėgas. Jos turi būti integruotos į valstybės gynybinį planą, tapti kariuomenės sudėtine dalimi galimose karinėse operacijose. Rezervų reikšmė ne mažiau svarbi kaip ir privalomoji tarnyba. Deja, 2002 m. karinio rezervų organizavimas, iš tiesų, visa kariuomenės rezervų koncepcija, buvo sugriauta. Nors 2009 m. buvo atgaivintas periodinis rezervistų šaukimas pratyboms, dėl skurdus biudžeto jis tapo nereikšmingas. Lietuva turi nemažai parengtų rezervistų (anksčiau tarnavusių šauktinių) – iki 70 000, – bet jie nėra sujungti į karinius vienetus. Kitaip tariant, Lietuva neturi mobilizacinio rezervų, nebent labai mažą, 4 000 karių aktyvųjį rezervą, tai yra, Savanorių pajėgas.

Mums pavyzdys galėtų būti Suomija. Maža valstybė, sugebėjusi Antrojo pasaulinio karo metu sustabdyti Sovietų agresiją ir iki šios dienos išsaugojusi savo nepriklausomybę. Suomija savo apsaugą grindžia tuo, kad visi fiziškai pajėgūs vyrai būtų parengti ginti savo kraštą. Tai daroma per privalomąją karinę tarnybą ir organizuotą karių rezervą.

Dauguma demokratinių valstybių po „Šaltojo karo“ atsisakė privalomosios tarnybos ne dėl to, kad profesinė kariuomenė yra geresnė (tokiam teiginiui pritrūktų pagrindo), bet kad jos neįžvelgia arba neįvertina grėsmės. Lietuva ne išimtis. Svarbu suprasti, kad vadina moje šauktinių kariuomenėje būna tik apie 40 proc. šauktinių. Karininkai, seržantai ir kariniai specialistai yra tik profesinės kariuomenės sudedamoji dalis. Eiliniai kariai paprastai būna šauktiniai, per trijų mėnesių bazinius mokymus jie parengiami veikti būryje. O veikti bataliono sudėtyje – reikia dar devynių mėnesių mokymų. Taigi darosi aišku, kodėl kariuomenės profe-

sionalumas priklauso ne nuo eilinių, o nuo vadų.

Neminėdamas visų privalomosios tarnybos pranašumų, suminėsiu vos keletą:

Jaunuolis turi progą subręsti disciplinuotame ir platesnio rato jaunimo tarpe. Jo lavinimas papildomas vieneriais metais.

Tarnyboje užmezgami draugiški ryšiai su jaunuoliais iš įvairių visuomenės sluoksnių ir Lietuvos apylinkių, ugdomas patriotiškumas.

Jeigu jaunuolis bręsta neigiamoje aplinkoje, karinė tarnyba blogų draugų įtaką nutraukia ir suteikia progą daug ką pradėti iš naujo. Tokia praktika sumažintų nusikalstamumą.

Ugdytų tėvynės meilę.

Mažintų bedarbystę.

Stiprintų savarankiškumą ir pasitikėjimą.

Kariuomenė suteiktų galimybę įgyti kokią nors specialybę, kurią būtų galima pritaikyti civiliniame gyvenime.

Baigusius tarnybą kvalifikuotus karius, norinčius kur nors studijuoti ar mokytis, valstybė turėtų paremti stipendijomis. Būtų tikslingiau šitaip panaudoti švietimui ir mokslui skirtas stipendijas. Jas gautų tie, kurie būtų labiausiai jų užsitarnavę.

Esu įsitikinęs, kad mūsų šalyje privalomoji karinė tarnyba yra naudinga ir visuomenei, ir pačiam asmeniui. Tai geriausias jaunosios kartos ugdymo būdas, reikalaujantis mažiausiai resursų ir leidžiantis per trumpiausią laiką parengti Lietuvos kariuomenę. Bet ar pakaks Lietuvos Seimui politinės valios atlikti šią pareigą mūsų valstybei – atgaivinti privalomąją karinę tarnybą?

Inž. Antano Macijausko aštuoni ažuolai

Iš **Danieliaus Mickevičiaus** kalbos, atidengiant paminklą Antanui Macijauskui

Antanas Macijauskas gimė 1874 m. kovo 18(30) d. Pasvaliečių km., Pabiržės seniūnijoje, karališkų valstiečių šeimoje. Jis šeimoje buvo dešimtas vaikas. Dar būdamas 17 metų jaunuolis, A. Macijauskas savo gimtinėje pasodino 8 ažuoliukus. Šie šimtamečiai ažuolai ir dabar yra aukštai iškilę Biržų lygumoje, simbolizuodami aštuonias A. Macijausko veiklos sritis.

Pirmoji veiklos sritis – rašytojas, vertėjas ir publicistas. Į šį darbą A. Macijauskas įsijungė dar studijuodamas Peterburgo technologijos institute ir tęsė jį iki pat mirties. Jis parašė ir išvertė per 30 įvairios tematikos knygų, pasirašinėdamas įvairiais slapyvardžiais, kaip antai: Beržas, A. Adata, A. Agaras, Aguonaitis, A. Geležninkas ir kitais. A. Macijausko knygas pagal tematiką galima suskirstyti į mokslo populiariją, grožinę (vaikų ir suaugusiųjų), politinę, mokslinę filologinę literatūrą ir dramatinius veikalus.

A. Macijauskas aktyviai bendradarbiavo lietuviškoje spaudoje. Spaudos draudimo metais slapta leidžiamuose lietuviškuose laikraščiuose kritikavo Rusijos imperialistinę politiką. Atgavus spaudą, gyveno Rygoje, kur buvo lietuviško laikraščio „Rygos Garsas“ (1906 m.) vienas iš steigėjų. Daug rašė Nepriklausomos Lietuvos periodikoje.

Antroji veiklos sritis – lietuviškų knygų leidyba ir jų platinimas. A. Macijauskas, kaip inžinierius pragmatikas, suprato, kad neužtenka parašyti knygą – ją reikia išleisti, platinti, be to, ji turi būti ir skaitoma. Tik taip lietuvių tauta gali išbristi iš tamsos ir prietarų. 1904 m., atgavus lietuvišką spaudą, A. Macijauskas metė valdišką gerai apmokamą darbą Rygos geležinkelio valdyboje ir užsiėmė lietuviškų knygų verslu.

Jis įsteigė knygynus Rygoje ir Kaune. Tai buvo vieni pirmųjų lietuviškų knygų leidybos ir platinimo centrų, palikę ryškų pėdsaką XX amž. pradžioje lietuvių kultūros gyvenime.

Trečioji veiklos sritis – politinė veikla ir kova dėl lietuviškos spaudos laisvės. Šioje srityje A. Macijauskas labiausiai išgarsėjo kaip žmogus, įkalęs paskutinį vinį į lietuviškos spaudos draudimo karstą. 1908 m. jis, gyvendamas Peterburge, sudarė ir išleido žemėlapių lotyniškais raidėmis „Žemlapis Lietuviškai-Latviško krašto“ su lietuviškais pavadinimais 2000 egz. tiražu. Praėjus 8 mėnesiams po žemėlapių išleidimo, kai 815 egz. buvo parduoti, Rusijos Spaudos valdybos viršininkas kunigaikštis M. Šachovskojus įsakė žemėlapių konfiskuoti ir sunaikinti. Tada A. Macijauskas, remiamas jauno advokato A. Kaminkos, padavė Rusijos Spaudos valdybos viršininką į Aukščiausiąją Rusijos imperijos teismą-Senatą, reikalaujamas atlyginti padarytus nuostolius. Ši byla įgavo politinį atgarsį, nes iš esmės tai buvo byla dėl lietuviško rašto uždraudimo neteisėtumo. Po kelerių metų trukusio bylinėjimosi ir apeliacijos, teismo išlaidoms paaukojus beveik visą savo turtą, 1904 m. šią bylą laimėjo A. Macijauskas, o kunigaikštis M. Šachovskojus jam sumokėjo 600 rub. už patirtus nuostolius. Tai buvo paskutinis kirtis kovoje dėl lietuviško rašto draudimo panaikinimo.

Savo politine kova su carizmu pasižymėjęs, A. Macijauskas 1905 m. buvo išrinktas delegatu į Didįjį Vilniaus Seimą, pareikalavusį Lietuvai autonomijos iš Rusijos imperijos. Kartu tai buvo Nepriklausomybės preliudija, nors paskelbta ji buvo po 13 metų, t.y. 1918 m.

Paminklas A.Macijausko tėviškėje

Ketvirtoji veiklos sritis – pirmasis nepriklausomas Lietuvos geležinkelių vadovas. Po Pirmojo pasaulinio karo A.Macijauskas grįžo iš Rusijos ir tuoj pat įsijungė į Lietuvos valstybės kūrimo darbus. Jau 1918 m. gruodžio 27 d. jam buvo pavesta vadovauti strateginiam objektui – geležinkeliui, kuris vis dar tebebuvo vokiečių kariuomenės rankose. Lietuvos geležinkeliuose išdirbo tik dvejus metus, tačiau tie metai buvo patys sunkiausi mūsų geležinkelininkams. Reikėjo kuo skubiau perimti iš vokiečių karinės administracijos Lietuvos geležinkelius, juos atstatyti ir paleisti traukinius. Trūko technikos ir ją aptarnaujančio personalo. Dirbti buvo sunku, nes tebevyko kovos su bolševikais, bermontininkais ir lenkais. Kartais, pasikeitus situacijai frontuose, tekdavo darbus atlikti iš naujo, patirti nuostolių. Todėl neatsitiktinai garbė vesti pirmąjį lietuviškąjį traukinį iš Kaišiadorių į Radviliškį 1919 m. liepos 6 dieną buvo patikėta A.Macijauskui. Visose stotyse susirinkę žmonės džiaugsmingai su ovacijomis sutiko ir išlydėjo šį istorinį traukinį. Tai buvo Lietuvos geležinkelio veiklos pradžia.

Penktoji veiklos sritis – statybos inžinerija. 1922 m. sausio mėn. A.Macijauskas pradėjo vadovauti Vidaus reikalų ministerijai priklausančiam Lietuvos atstatymo komisariatui, kuris 1924 m. gegužę pasivadino Technine inspekcija. Šios įstaigos tikslas buvo

atstatyti po Pirmojo pasaulinio karo ir po Nepriklausomybės kovų sugriautą Lietuvą, organizuoti stambiąsias statybas Lietuvoje, sukurti statybas reglamentuojančius įstatymus, vadovauti atstatymo komisijoms ir t. t. Daugiau kaip 17 metų išdirbęs statybų vadovu, projektuotoju bei inžinieriumi, savo darbų pėdsakus paliko visoje Lietuvoje. Jis pastatė daug tiltų, malūnų, gyvenamųjų namų. Iš stambesnių jo statinių yra žinoma Petrašiūnų elektrinė ir Marijonų vienuolynas Kaune, Biržų apylinkėse kelyje Biržai-Saločiai pastatė tiltą per Mūšos upę. Be to, dalyvavo komisijose, kurios vykdė Kauno teatro rekonstrukcijos, Kaune Lietuvos pasiekimų parodos, Birštono kurorto išplėtimo projektus ir kt.

Šeštoji veiklos sritis – pramonės įmonių vadovas. 1901–1902 m. A.Macijauskas, pakviestas inž. Petro Vileišio, pradėjo dirbti Vilniaus mechaninių dirbtuvių vadovu, kuriose buvo gaminami įvairūs geležies dirbiniai, daugiausia geležinkelių tiltų konstrukcijos. Be įtempto gamyklos vadovo darbo A.Macijauskas buvo vienas iš lietuvių veiklos lyderių Vilniuje, kadangi Petro Vileišio mechaninės dirbtuvės buvo lietuvių inžinierių bei technikų kultūros centras. Sekdamas Petru Vileišiu, A.Macijauskas 1913 m. Šeduvoje įkūrė nuosavas mechanines dirbtuves, bet prasidėjęs Pirmasis pasaulinis karas nutraukė veiklą jose. 1914 m. A.Macijauskas buvo mobilizuotas į Rusijos kariuomenę ir nusiųstas į Uzbekistaną, Kokandos miestą vadovauti medvilnės, aliejaus ir higroskopinės vatos gamykloms.

Septintoji veiklos sritis – lietuviškos muzikos ir dainų populiarinimas. 1903 m. A.Macijauskas Rygoje buvo vienas iš lietuvių muzikos ir dainos draugijos „Kanklės“ steigėjų. Jis išleido trim leidimais 25000 egz. tiražu 1906–1910 m. biržiečių dainų rinkinį. A.Macijauskas prisidėjo prie V.Kudirkos sukurtos Lietuvos himno populiarinimo, dar 1906 m. jo knygynas išleido šį kūrinių dideliu tiražu. Taip pat jo knygynas yra išleidęs ir daugiau muzikos kūrinių, Petro Stankevičiaus maršą fortepijonui Le Grand Prince Vitold ir kitus. Apie A.Macijausko domėjimąsi muzika byloja ir tas faktas, kad savo sūnų Vytautą Antaną, gimusį 1914 m., kuris studijavo Technikos fakultete, 1930–1937 m. kartu leido ir į Kauno konservatorijos smuiko klasę. V.A.Macijauskas išvykęs į JAV tapo vargonininku.

Aštuntoji veiklos sritis – moksliniai darbai. Prie jų reikia priskirti filologinius A.Macijausko darbus. Jis yra paruošęs ir išleidęs vokiečių kalbos pradžiamokslį - „Deutsch-litauische ubungen“ (1907). Tais pačiais metais išleido „Rusiškai-lietuviškas pašnekėles“, kurios vėliau buvo pakartotos keliais leidimais. 1920 m. jų pagrindu buvo išleistas „Lietuvių ir rusų

kalbų vadovėlis“. Reikšmingiausias A.Macijausko mokslinis darbas lietuviškos techninės terminijos klausimu yra „Techniko žodynelis“. Jis buvo išleistas 1920 m., t.y. nepriklausomybės kovų laikotarpiu. Šį mokslinį darbą kartu su A.Macijausku ruošė jo sudaryta komisija, į kurią įėjo prityrę to meto lietuviai geležinkelininkai inžinieriai ir lituanistai. Žodynelis buvo lietuvių-rusų ir rusų-lietuvių kalbomis. Jo apimtis - apie 1750 terminų.

Už savo švietėjiškus ir mokslinius darbus bei kultūrinę veiklą 1912 m. A.Macijauskas buvo priimtas nariu į Lietuvių mokslo draugiją. 1941 m. Vilniuje minėtos draugijos bazėje įkurta Lietuvos Mokslų Akademinė. 1939 m. jam paskirta Valstybinė pensija.

A.Macijauskas mirė 1950 m. kovo 28 d. Daumėnų kaime, Juozo Drevinsko namuose (Pabiržės seniūnija), palaidotas Pabiržės kapinėse. Iki pat paskutinės savo gyvenimo dienos jis neišleido plunksnos iš drebančių rankų ir vis rašė ir rašė... Deja, jo paskutiniai rankraščiai gaisro metu sudegė.

Tačiau jo pasodinti aštuoni ąžuolai ir šiandien kalba mums apie nepaprasto talento ir ryžto žmogų, stačiusį Lietuvos valstybę.

„Trečiosios kartos“ savanoriai kūrėjai Ariogalos sąskrydyje

Ats. ltn., dr. Vytautas Račkauskas

2014 m. rugpjūčio 2 d. Ariogaloje (Raseinių r.), Dubysos upės slėnyje, įvyko tradicinis, kasmetis, 24-asis Lietuvos tremtinių, politinių kalinių ir laisvės kovų dalyvių sąskrydis „Su Lietuva širdy“. Tai kelių tūkstančių patriotiškų žmonių sambūris. Šiomet, kai kurių dalyvių teigimu, suvažiavo apie 3–5 tūkstančius dalyvių, kiek mažiau nei pernai (tam turbūt turėjo įtakos nusistovėję ypač karšti orai).

Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių sąjungos (LKKSS) atstovai, dėvėdami istorines juodas uniformas ir beretes su kokarda (pastarosios yra LKKSS narių atpažinimo ženklas), jau trečią kartą iš eilės dalyvavo „Laisvės gynėjų sąskrydyje“. Šiomet, jau tradiciškai, uniformuotą LKKSS atstovavimą inicia-

vo LKKSS Prisikėlimo apygardos Šiaulių skyriaus (PAŠS) atstovai (idėjos autorius ir organizatorius – Antanas Kliunka), prie jų trečius metus iš eilės prisijungė Vilniaus apskrities skyriaus (VAS) nariai (su skyriaus vėliava; šiomet renginys yra įtrauktas į VAS metinį planą) – taip suformuodami šventinį LKKSS būrį (9 asmenų). Labai gaila, bet šiomet renginyje, kaip jau buvo įprasta, nedalyvavo LKKSS Vinco Kudirkos Marijampolės skyriaus atstovai (2012 ir 2013 m. jie buvo puikiai išilieję ir pagausinę šventinį LKKSS būrį). LKKSS PAŠS atstovavo 6, VAS – 3 nariai, vėliau, jau Dubysos upės slėnyje, prisijungė dar 5 VAS Karininkų kursų klubo (KKK) būrio nariai (su juodomis beretėmis ir baltais marškiniais) su būrio vadu ats. plk. ltn. Valdu Kybartu priešakyje.

Viso LKKSS VAS renginyje atstovavo 8 nariai.

Šventė tradiciškai prasidėjo jos dalyvių – buvusių Lietuvos tremtinių ir politinių kalinių, rezistentų, savanorių kūrėjų, šaulių, Lietuvos kariuomenės (LK) atstovų, skautų, kudirkaičių, „Misija Sibiras“ ekspedicijų dalyvių, Lietuvos sąjūdžio, LLKS ir kitų patriotinių visuomeninių organizacijų narių bei kitų svečių iš Lietuvos ir svetur (Estijos, Latvijos ir Ukrainos atstovai) – eiseną nuo Ariogalos Šv. Arkangelo Mykolo bažnyčios iki Dubysos slėnio, kurią lydėjo LK Garbės sargybos kuopos kariai (GSK) ir LK orkestras. Šventinis LKKSS būrys, vedamas LKKSS VAS vėliavnešio Rimanto Šileikio su skyriaus vėliava, nešė a.a. partizano, dim. plk. Leono Laurinsko-*Liūto* padovanotą partizaninę Lietuvos Respublikos vėliavą ir Ukrainos Respublikos vėliavą, kurią iš Euromaidano parvežė PAŠS narys Gintautas Lukošaitis (jis ją gavo mainais į mūsų juodą beretę su vyčio ženklu). Nuoširdžiai dėkojame Lietuvos šaulių sąjungos (LŠS) Kauno apskrities Vytauto Didžiojo šaulių 2-osios rinktinės vadui ats. mjr. Židrūnui Šadauskiui, kuris išaiškino ir įrodė renginio organizatoriams, kad 1990–1991 m. savanoriai kūrėjai („trečioji savanorių karta“) turi žygiuoti iš karto po partizanų („antroji savanorių karta“), o ne po šaulių, kaip 2012 ir 2013 m. – taip atstatytas istorinis teisingumas...

Po to Dubysos upės slėnyje iškilmingai pakeltų Lietuvos, Latvijos bei Estijos vėliavų, Šv. Mišias laikė arkivyskupas Sigitas Tamkevičius, uždegtas sąskrydžio ugnies aukuras, o tuo metu renginio dalyvių atstovai su LK GSK kariais padėjo gėlių prie Kankinių memorialo Ariogalos kapinėse ir ginklų salvėmis pagerbė okupacinio režimo aukų ir žuvusiųjų už laisvę atminimą. Vėliau koncertavo jungtinis buvusių tremtinių ir politinių kalinių choras bei solistai (tarp jų ir operos dainininkas, LR Seimo narys Vytautas Juozapaitis), susirinkusiuosius sveikino žinomi šalies politikai, Raseinių rajono meras Algimantas Mielinis, „Misija – Sibiras 2014“ dalyviai, kaimyninių šalių ir

kiti svečiai. Sveikinimo žodį tarė ir už palaikymą jų tautai sunkiu metu dėkojo svečiai iš Ukrainos. Šventę vedė Lietuvos televizijos laidos „Duokim garo!“ vedėjai – Loreta Sungailienė ir Stanislovas Kavaliauskas. Sąskrydis baigėsi šventine popiete, kurios metu vyko nuoširdūs dalyvių prisistatymai, susipažinimas ir bendravimas... Šventinę nuotaiką grodami palaikė liaudiškos muzikos ansambliai „Daumantų muzikantai“ bei „Šeduvos bernai“.

Sąskrydyje šventinis LKKSS būrys pristatė Ukrainos Euromaidano parodą, kuri turėjo didelį pasisekimą (nuotraukas). Ukrainiečių delegacija planšetiniu telefonu savanorius kūrėjus su ta ekspozicija nufotografavo ir nusiuntė į Ukrainą. Nuotraukos buvo nedelsiant patalpintos Ukrainos tinklapiuose. Momentaliai buvo sulaukta teigiamos reakcijos iš Ukrainos, savanorius kūrėjus atpažino ukrainiečiai, 1991 m. gynę Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos (AT) rūmus, komentaras buvo trumpas ir aiškus: „O, mūsų šaliai!“. Taip pat savanoriai kūrėjai pristatė puikų paminklo Lietuvos partizanams Kryžkalnyje projektą ir mini skulptūrą („partizanai trimis aukštais sulipę vienas kitam ant pečių, kad būrio vadas galėtų nužvelgti apylinkes“). Dėka paminklo projekto pristatymo, tam tikslui Kryžkalnio kalno pirkimo reikalai labai rimtai pajudėjo.

Grįždamas iš renginio savanorių kūrėjų būrys aplankė netoli Ariogalos, Daugėliškių miške atstatytą Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio (LLKS) Generalinio štabo slėptuvę (bunkerį), kuriame 1950 m. liepos 22 d. po įnirtingo pasipriešinimo žuvo visas štabas: LLKS sąjūdžio tarybos prezidiumo narys, 1949 m. vasario 16-osios deklaracijos signataras, antrasis Prisikėlimo apygardos vadas partizanų pulkininkas leitenantas Leonardas Grigonis-*Užpalis*, *Danys* ir Maironio rinktinės kovotojai Aleksas Meškauskas-*Elytė*, *Paulius*, Juozas Tomkus-*Gabrys*, Vytautas Kuzmickas-*Sakaliukas* ir partizanas slapyvardžiu *Banga* (pavardė ne-

žinoma). Slėptuvė buvo atstatyta 2010 m., jo atstatymui tuo metu vadovavo LŠS Vytauto Didžiojo šaulių rinktinės Ariogalos kuopos vadas, Ariogalos gimnazijos istorijos mokytojas Audrius Bautronis (taip pat „Misija – Sibiras 2014“ dalyvis). Šioje slėptuvėje „trečiosios kartos“ savanoriai kūrėjai pasimeldė ir ty-

los minute pagerbė žuvusius partizanus – „antrosios kartos“ savanorius kūrėjus.

Ateičiai, į „Laisvės gynėjų sąskrydį“ labai reikėtų surinkti bent 20–30 savanorių kūrėjų su juodomis beretėmis, uniformuotų, o gal ir daugiau... istorinei atminčiai Lietuvoje gaivinti.

Algimantas Zolubas

Nebūna blogų pasekmių be priežasčių, o kova su pasekmėmis nepalyginti sunkesnė už kovą su blogų pasekmių priežastimis.

Vladivostoko mitybos mokslinis tyrimo institutas žmones

klasifikuoja į sveikus, ligonius ir nei sveikus, nei ligonius. Ką vadiname sveiku ir ką ligoniu, aiškinti nereikia. Trečioji, didžiausia, yra nei sveikų, nei ligonių dalis, nes jos nariai yra potencialūs kandidatai tapti ligoniais. Šiai daliai priklauso visi, kurie nesilaiko sveikos gyvensenos būdo. Jei rūkai ar kitokius kvaišalus vartoji, jei maitiniesi nekokybiškais ar stokojančiais organizmui reikalingų medžiagų produktais, nesimankštini, pagal tą skirstymą esi kandidatas į ligonius.

Visos medicinos, visame pasaulyje virtusios naudingo verslo objektu, dėmesys sutelktas ligoniui, t.y. kovai su blogomis pasekmėmis. Ligų prevencijai, profilaktikai – priežastims šalinti, dėmesys nepakanamas. Dėl šios priežasties sveikieji lengvai tampa nei sveikais, nei ligoniais, o pastarieji – ligoniais, medicinos verslui reikalingiausia terpe, kovos su pasekmėmis lauku.

Šiuo pastebėjimu nepakeisime, žinoma, Hipokrato ir Avicenos idealus išdavusios ir pelningu verslu paverstos medicinos krypties, tačiau tą žmonių klasifikavimą, prevenciją, profilaktiką ir verslą pasitelkime vaizdžiam palyginimui su demokratija, demokratiniu valdymu, visuomenės klasifikavimu ir jos kova su blogomis pasekmėmis. Demokratiją, lietuviškai vadinamą savivalda, kaip valstybės reikalų tvarkymo būdą, lyginkime su medicina, demokratinį valdymą – su medicininiu aptarnavimu, visuomenę pagal pilietiškumą – su sveikais, ligoniais bei nei sveikais, nei ligotais žmonėmis.

Pagal tokį modelį visuomenę reikia skirstyti į tikrus piliečius, sąmoningus valstybės kūrybos ir tvir-

Pilietiškumo kokybė

tinimo dalyvius (sveikuosius), netikruosius, nedalyvaujančius rinkimuose, referendumuose, kitokioje pilietinėje veikloje (ligonius) ir formaliuosius, abejinguosius (nei sveikus, nei ligonius). Demokratinis valdymas pagal šį modelį lygintinas savitarnai, kuris bus suprantamesnis, jei jį vadinsime savivalda. Štai kodėl taip daug kalbama, dedamos „sveikųjų“ pastangos pilietinei visuomenei ugdyti ir telkti, nes tik nuo jos priklauso savivaldos kokybė. Demokratinis valdymas arba savivalda remiasi daugumos valia. Jei dauguma formali, abejinga valstybės reikalų tvarkymui, o nuo jos priklauso savivalda, geros savivaldos kokybės negalima tikėtis. Taip, deja, yra jaunos demokratijos šalyse. Tokiomis sąlygomis tarpsta nešvari politika, ydinga savivalda, ji virsta verslu. Iš čia – partijų gausa, politinių šundaktarių, užkalbėtojų, burtininkų dariniai, kurie, mulkindami abejinguosius bei formaliuosius piliečius, ateina į valdžią, nedirba pastarųjų labui, o tarpsta iš politinio verslo. Toms partijoms nenaudinga, kad būtų ugdoma ir telkta pilietinė visuomenė, nes jos netektų „pacientų“, iš kurių mulkinimo gyvena.

Ką daryti, kaip netikrų partijų atsikratyti, kaip savivaldos mechanizmą įvaldyti, kaip blogas priežastis, o ne pasekmės šalinti, kaip formaliuosius ir abejinguosius piliečius tikraisiais „padaryti“?

Svarbiausia ir sunkiausia yra paskutinė, tikro piliečio problema, su kuria susidorojus kitos išnyktų savaime. Jei medicina ligoniams gydyti turi specialistus, sveikatingumu rūpintis visą sistemą, tai pilietinės visuomenės ugdymas, savivaldos ir valstybingumo tvirtinimas paliktas savitarnai, todėl tikrų piliečių – mažuma, todėl savivaldos kokybė prasta. Žinant, kad tikras pilietis turi būti doras, savo tautai ir valstybei ištikimas, išsilavinęs, išmanantis valstybės reikalų tvarkymo pagrindus, t.y. politizuotas žmogus, ugdymu turi rūpintis šeima, mokykla, Bažnyčia, bendruomenė, valstybė. Kol valstybė nesutvirtėjusi, trapi, nepajėgia ar nenori rūpintis piliečių ugdymu, iš tikrųjų lieka savitarna. Išskirtiniu savitarnos veiksniu laikytina vietos bendruomenė, kurioje žmogus gyvena. Savivaldos pradai yra bendruomeninėje gyvensenoje. Tai savotiška, tačiau veiksminga liaudies medicina piliečio sveikatingumu rūpintis, savivaldai

ir valstybingumui tvirtinti. Nepaisant biurokratinių stabdžių, Lietuvoje vietos bendruomenės kuriasi. Iš komunistinio ir ateistinio auklėjimo išsilaisvinęs žmogus, per tą auklėjimą patyręs prievartinę kolektyvizmą, susvetimėjimą, dorovės nuosmukį, deda pastangas tikram bendruomeniškumui atgaivinti, talcos būdų spręsti bendrus reikalus, tvirtinti savivaldą. Kiekvienoje bendruomenėje rasime išmintingesnių, labiau išprususių žmonių, kurie gali padėti nesusivokiantiesiems, aiškinti jiems tautos, valstybės sandaros ir raidos reikalus, jų svarbą asmeniniame gyvenime. Todėl bendruomenių kūrimąsi, jų veiklą reikia laikyti pilietiškumo mokykla, pilietinės visuomenės formavimo pagrindu.

Grįžkime prie pradžios – kovos su blogų pasekmių priežastimis. Ar bendruomenė pajėgi su jomis kovoti?

Nesena prezidentinė krizė Lietuvoje – visuomenės vištakumo pasekmė. Jei prezidento rinkiminės kampanijos metu bendruomenės būtų išsiaiškinusios prezidento teises ir galias, visuomenė nebūtų pakliuvusi į nerealių pažadų pinkles, R. Paksas tikrai nebūtų išrinktas. Deja, bendruomenių kūrimasis, jų veikla tik neseniai prasidėjo, o neorganizuota, neapsišvietusi minia paprastai vadovaujasi ne protu, išmintimi, o emocijomis. Emocijoms sukelti pilkųjų, juodųjų technologijų ir net modernios juodosios magijos šių dienų manipulatoriai turi pakankamai. Juk ir dabartinės nušalintojo prezidento kelionės po rajonus, pigus pataikavimas žmonių lūkesčiams, tuščia užuojauta yra emocijų kurstymas, visuomenės skaldymas, vištakumo užkrato platinimas.

Politika ir medicina, regis, tolimos sritys, tačiau iš palyginimo, iš poveikio būdo panašumo galima pasimokyti; norint išvengti blogų pasekmių, reikia vengti jų priežasčių, rūpintis savo pilietine sveikata, vaduotis iš kompleksų nelaisvės

Troškimus, motyvus, prisiminimus, nuslopintus ir išstumtus į pašamonę, ir, pačiai asmenybei nesu-

vokiant, darančius poveikį jos elgesiui, psichoanalitikai vadina kompleksais. Dešimtmečius prievarta ir pamaloninimais visuomenei diegti elgesio būdai paliko kompleksus, kurie skatina būti elgetomis, ponais ar vagimis.

Elgetos kompleksas. Seniau tikru elgeta buvo laikomas ligotas, dėl fizinės negalios nesugebantis pats pasirūpinti maistu, drabužiu bei būstu žmogus. Dabar elgetystė tapo savotišku verslu, parazituojančios gyvensenos būdu. Didžioji dabartinių elgetų dauguma yra savotiški hedonistiniai buržua, kurių verslas – elgetystė, o malonumai – tinginystė, girtuoklystė. Tuos elgetas sutiksime gatvėje, prie bažnyčių, žmonių susibūrimo vietose ar vaikščiojančius tiesiog į butus. Juk jei esi pensinio amžiaus, gauni pensiją, jei esi invalidas – invalidumo pensiją, o jei esi sveikas, ieškok darbo, o ne duonos, – turėsi duonos. Tik mulkiams ir kvailiams turbūt skirti pranešimai, kad didžiausias nedarbas esąs kaime ir dėl to – nepakeliamas skurdas, elgetystė. Kokiais laikais buvo, kad žmogus, turėdamas žemės, būtų bedarbis ar skurstų? Net sovietmečiu, kai už darbadienius atlygindavo grūdų saujomis, o priesodybiniam sklypui skyrė 15 ar 60 arų, žmonės iš tų arų išgyveno. Dabar mažiausia žemės norma – 3 ha, o nuomoti gali kiek nori ir labai pigiai. Tik štai, kaip traktorių ar užsienietišką kombainą įpirksi, kaip degalais apsirūpinsi? O kodėl, negerbiami kaimo bedarbiai, kastuvą ir kauptuką pamiršot, kodėl arkliuką į Arklio muziejų uždarėt?

Pramonėje ir žemės ūkyje sovietinė valdžia didžiąją dalį uždirbtų lėšų nusavindavo ir tik vaizduodavo, kad už darbą atlygina, todėl ir darbininkas bei valstietis taip pat tik vaizdavo, kad dirba. Darbo našumas todėl buvo mažesnis tik Kuboje. Taip įpratino prie tinginystės. Valdžia dar vaizdavo, kad gyventojams duodavo: nemokamą išsilavinimą, nemokamą gydymą, nusipelnusiems – nemokamą būstą, taloną deficitinei prekei nusipirkti, šieno pagrioviuose pasišienauti, miško malkoms pasikirsti, paskolindavo

traktorių sklypeliui suarti. Nusavino kilnojamą ir nekilnojamą turtą, tačiau tai buvo seniai, pasimiršo, o duodavo nuolat (iš to, žinoma, ką nusavindavo). Tik reikėjo prašyti, užsitarnauti, žemin-

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
REMIMO
FONDAS

Aukos **VARPUI**

Už aukas „Varpui“ dėkojame: **M.Vėbrienei – 100 Lt, A.Vaitkevičiui – 20 Lt, R.Masaitienei – 20 Lt, R.Kislaitienei – 20 Lt, J.Kuzmickienei – 20 Lt, R.Kaladytei – 10 Lt, A.Červinskui – 20 Lt, A.Zalatoriūtei – 50 Lt,**

Už nuotraukas dėkojame: **Romui Šauliui, Raimundui Kaminskui, Pauliui Rutkauskui, Jonui Juodkai, Mečislouvi Šilinskui.**

VARPAS

Leistas politkalinių sovietinės koncentracijos stovyklose:

1955 m. Vorkutoje ir 1957 m. Intoje, nuo 1975 m. iki 1989 m. – pogrindyje Lietuvoje. Atkurtas 1996 m. vasario mėn.

Leidėjai Lietuvos Laisvės Kovotojų Sąjunga,

Valdybos pirmininkas Jonas Burokas, Pamėnkalnio g. 13, LT-01114 Vilnius, el. paštas laisveskovotojai@gmail.com tel. 275 67 27, SL 22 09, ISSN 1648-0244.

Redaktorius Algimantas Zolubas, el. paštas a.zolubas@gmail.com tel. 244 21 57 Bendradarbiams honoraras nemokamas. Rašinių turinys gali nesutapti su redakcijos nuomone. Rašiniai ir nuotraukos negražinami. „VARPA“ galite skaityti (atsisiųsti) internete adresu www.llks.lt. Čia rasite ir „VARPO“ archyvą. Spaudinių pavidalu „VARPAS“ platinamas per LLKS skyrius

Lietuvos Laisvės Kovotojų Sąjunga (kodas 191913666)
Atsiskaitomoji sąskaita AB Bankas Swedbank, AB;
Sąskaita Nr. LT62 7300 0100 0249 2325

Išleido ir spausdino „Baltijos kopija“. Kareivių g. 13 b, Vilnius.
Tiražas 400 vnt.

tis. Trumpai tariant, visi elgetavo, o geras ponas duodavo. Kadangi elgeta nieko neturi, jam visko trūksta, visko reikia, o jei ką ir turi, jam reikia to, ką kitas turi, o jis neturi. Ir nori ne užsidirbti (jis tinginys), o kad kas jam duotų. Jei neduoda, jis protestuoja, kaltina valdžią ir iš jos kategoriškai reikalauja ar eina plėšikauti. Tik į valdžias patekusiems sukčiams elgetauti nebereikia, nes to paties elgetos kompleksu vedami, iš valstybės kišenės patys pasiima. Dešimtmečius „gero pono“ mulkinti, dėl įgyto elgetos kompleksu tie žmonės tiki sukčių pažadais, tikisi, kad sukčiai duos, o sukčiams rūpi mulkių balsai ir, atėjus į valdžią, - kuo daugiau iš mulkių išspausti.

Pono kompleksas. Kolūkių pirmininkai, įmonių direktoriai, partinė nomenklatura priklausė sovietinių ponų luomui. Būtina sąlyga pakliūti į tą luomą buvo besąlygiškas komunistinės ideologijos išpažinimas, priklausomybė komunistų partijai bei nuopelnai tai partijai. Ponų luomas turėjo tam tikrus (iš nusavintų lėšų) fondus, iš kurių turėjo galimybę „elgetoms“ kažką duoti. Taip ponai ne tik botagu, bet ir meduoliu valdė, savo galią demonstravo, gero pono įvaizdį kurdė. Į atkurtą demokratinę valstybę tie ponai atsinešė tik įvaizdžio ir galios regimybę bei nenumaldomą troškimą pakliūti į naujų ponų luomą, gvieštis į valstybės kišenę, iš tų lėšų pirkti balsus savo klanui papildyti. Juos pasirenka ir išsirenka, tikėdami gražiais pažadais, tie patys „elgetos“. Išsirenka ant savo sprando, nes tarnauti žmonėms jiems trukdo iš sovietmečio atsineštas valdančio ir engiančio pono kompleksas.

Vagies kompleksas. Pirmojoje Lietuvos Respublikoje nei vagysčių, nei plėšikavimų praktiškai nebuvo, tiek privati, tiek valstybinė nuosavybė buvo gerbiama.

Iš kolūkio sovietmečiu negaudami lygiaverčio atlyginimo, matydami neūkiškumą, išauginto derliaus netausojimą, prisimindami nusavintą ir atiduotą kolūkiui žemę, kilnojamą turtą, žmonės be sąžinės graužaties iš plėšiko bandydavo atsiimti. Kadangi buvo grėsmė pakliūti į teisėsaugos rankas, tai darė slapčia, trumpai tariant, vogė. Vogė eiliniai kolūkiečiai, vogė agronomai, vogė kolūkių pirmininkai. Pramonės darbuotojai vogė iš įmonių paklausių produkciją, vogė viską, kas po ranka pakliuvo, vogė, nes matė, kad už jų darbą deramai neatlygina. Vogimas iš valstybės tapo įpročiu, o kadangi valstybė diegė nepagarbų požiūrį į privačią nuosavybę, vagystės išplito į privačią sferą. Vagies kompleksas yra užvaldęs tiek eilinių kvailių, tiek intelektualų sukčių, tiek vagysčių mastai skirtingi pastarųjų naudai. Demokratiją suvokus kaip savivalę, vagiama, plėšikaujama, smurtaujama, o teisinis nihilizmas, neteisingumo įteisinimas kompleksą palaiko.

Yra ir daugiau sovietinio palikimo kompleksų bei įpročių, kurie taip įaugę į sąmonę ir pasąmonę, kad išsivaduoti iš jų iškart neįmanoma. Ir, svarbiausia, kad vertybių samprata iškreipta, tikrosios vertybės iškeistos į hedonistines, sujaukta vertybinė mąstysena. Liūdnei nuteikia jaunimas; jo vertybių samprata, sumaterialėjimas, siekių primityvumas – ydingo ugdymo pasekmė. Nereikia pamiršti, kad pedagogus rengė ir teberengia daugiausia sovietiniai dėstytojai, kurie kalte kalė, jog pedagoginėje kalvėje ruošiami ne kokie mokytojai ugdytojai, o tarybiniai, komunistinės ideologijos „šviesoje“ subrandinti mokytojai. Tokie sovietiniai amatininkai-robotai tebedėsto ir šiandien aukštosiose mokyklose, kiti tebesinaudoja sovietiniais ar dabar anoje „šviesoje“ rašytais vadovėliais.

Prezidentas Valdas Adamkus ir Atviros Lietuvos fondai įkūrė Pilietinės visuomenės institutą, kuris turėjo išjudinti apsnūdusią visuomenę, tačiau to instituto veikla nepasižymėjo produktyvumu, o 2012 metais nutrūko. Iš tikrųjų visuomenė nėra apsnūdusi (savanaudiškiems tikslams skirtą veiklą dažnai pažaboti sunku), o sunkiai pasiligojusi. Ir negalima dėl to visuomenės kaltinti, kaip nekaltiname ligonio. Reikia gydyti. Dešimtmečius trukęs komunistinis „auklėjimas“ sužlugdė dorovę, visuomenę išstūmė iš tikrųjų vertybių lauko, visuomenė tebeserga sovietine raudonlige. Vakarykščiai „auklėtojai“ niekur nedingo, jie gyvena ir veikia tarp mūsų, daugelis veikia valstybės nenaudai. Negalima kaltinti ir jų, nes jie pasiligoję sunkiausiai, jie per komunistinę valktį vis dar nepraregi. Ir tie, anot Vaižganto, „padliecai“ yra mūsų broliai, jiems reikalingas ne pasmerkimas, o ypatingas gydymas. Medicina ligoniams gydyti turi visą armiją Hipokrato kareivių, o visuomenės gydymas paliktas savitarnai (liaudies medicinai). Todėl Lietuvoje tokia partijų gausa, todėl tarpsta politiniai šundaktariai, užkalbėtojai, burtininkai ir kitokie „gelbėtojai“. Antai iš Archangelsko atvykęs rusas Viktoras Uspaskich mūsų partijų ketvirtąjį dešimtuką papildė dar viena, jo sukurta Darbo partija. Partijos vadeiva, neaiškiais būdais tapęs milijonieriumi, cerkves statydinęs Rusijoje, prašmatnius butus pirkęs Maskvoje ir Palangoje, vėl išrinktas, tapo Europarlamento nariu. Šios partijos visuomenė nepažįsta, tačiau pažįsta vadeivą; jis lietuvius nemokamai pavaišina ledais, scenoje pašoka rusišką kazokėlį, padainuoja ir esamas valdžias purvais drabsto. Šito „liaudžiai“ pakanka, rinkimams atėjus, vėl už jį balsuoja.

Vilčių teikia „atžalynas“ – ateinančios kartos, kurių sąmonės ir pasąmonės nepalietė sovietinė raudonligė. Suaktyvėjęs jaunimo dalyvavimas visuomeniniuose renginiuose – pilietinio brandimo ženklas.

Baltijos kelio 25-mečio aidas

2

- ① ② Ukmergiškiai
- ③ ④ Kauniečiai
- ⑤ ⑥ Vilniečiai

